

ÅHPADIDDJEBAGÁDUS MÁNÁJ VÁLGA

På grunn av tid og kapasitet er dessverre ikke hele lærerveiledningen
oversatt til lulesamisk. Undervisningsopplegg med spørsmål og aktiviteter
til elevene er prioritert.

MANEN MÁNÁJ VÁLGA?

Takk til Utdanningsdirektoratet, Sparebankstiftelsen, Norad og Bufdir for finansiering av Barnas Valg 2021.

Állo mánáj ja nuoraj mielas la politihkka guhkálasj ja gássjel dádjadit. Ájn la binnepp válggaoassálasstem nuoraj gaskan gudi li 18 ja 24 jage gaskan. Redd Barna sihtá mánájda ja nuorajda vaddet máhttelisvuodav áhpatjit politihkka birra miellagiddis ja mávtástuhtte vuogijn. AN mánákonvensjávnná javllá divna mánájn galggá liehket riektá javllat majt miejnniji, jut sijáv guldali ja válddi duodalattjat. Máná galggi bessat vájkkudit ássijida ma sidij guosski. Danen lip mij Mánáj válgav dahkam.

Mánáj Válga vaddá máhttelisvuodav vuojnnet gáktu demokratijja doajmmá, ja dibddá mánájt bessat politihkkaj vájkkudit gá bessi digitála belludagáv jienastit masi ienemusát guorasi. Gáktu sá Vuodna luluj vuojnnut jus máná lulun bessam mierredit? Gá oahppá demokratijja birra de sjaddá álkkep berustit, sebrudahkaj vájkkudit manna viessu ja la ienep jáhkedahtte jut jienas gá jienastimriehtáv oadtju. Mánáj jiedna l ájnas, dat máhtta rievddamav buktet!

Ádás dán jage la jut oasse ábnasijis la járggáluvvam nuorttasámegiellaj, oarjjesámegiellaj, julevsámegiellaj ja ádádároggiellaj. Næhttabielle l universálatlattjat hábbmiduvvam ja állo filma li sevvamgiellaj dálkkuduvvam ja vuojnnodálkkuduvvam. AN guoddelisvuoda ulme li aj tiijmáplánnan dán jage. Vaj guoddelisvuoda ulmijt jáksáp ávdál jage 2030 de hæhttuji divna rijká væráldin plánajt ja politihkav dahkat. Oahppe galggi oahppat ienep gáktu Vuona politihkka l viehkken hábbmimin sebrudahtte ja guoddelis væráldav gánná vuosteldip hæjosvuodav, dálkádakrievddamijt ja sieradusájt.

Ádå oahppopládnatjoahkken (ML20) la demokratijja ja guojmmeviesátvuohka akta fágajgasskasasj tiemájs. Demokratijjaáhpadieme galggá navti guovdátjin liehket divna fágajn. Mánáj válga guosská sihke guovdásj elementajda, vuodotjehpudagájda ja máhtudakulmijda. Redd Barna sávvá skávlá ja áhpadiddje ásadi nav vaj Mánáj válgan barggi fágaj gaskan ja tjiegnodimáhpun guovdátjin. Máná ja nuora berusti skávlá hiebat dilev vaj politihkka árru alma, miellagiddis ja báktá berustimev oahppiin. Sávvap Mánáj válga máhtta dasi viehkken, ja jut skávlá rijkav miehtáj dibddi mánájt ja nuoraj jienajt oadtjot oajvvesajev áhpadusán.

Vuorbbe Mánáj válgaj!

Varrudagáj Redd Barna

INNHALDSFORTEGNELSE

Nettsiden	3
Timeplan og tidslinje	4–5
Læreplan	6
Kompetansemål	7
Sang	8–9
Barnevennlige partiprogram	10
Sammenligne politiske temaer	11
Valgshow	12
Filmer om demokrati	13
Film: Påvirkning	14
FNs bærekraftsmål	15
Film: Sametinget	16
Barnas valgomat	17–18
Stemme i Barnas Valg	19–20
Universell utforming og språk	21
FNs barnekonvensjon	22
Tips til andre ressurser	23

Samarbeidspartnere

Konsept, film og valgshow: Stian Barsnes Simonsen og Nordic Screens

Valgomat: NTB og Alltinget

Webutviklere: Oxx

Samiske oversettelser: Davvi girji og Kari Utsi

Nynorske oversettelser: Rett norsk

Tegnspråktolking: Supervisuell

Synstolking: Media LT

Takk til alle barn og unge som har vært med i medvirkningsprosesser, referansegrupper, testing og filminnspilling: Antonio, Iben, Ayesha, Zakaria, Ronja, Freya Daisy, Ulrik, Ane, Isak, Audun, David, Helene, Linnea, Ava, Emma Sofie, Reem, Jonas, Elias, Rose, Aurora, Herman, Risten, Dina Andrea, Torgeir, Iben, Ida, Vilma, Sofia, Alva, Daniel, lærere og elever i klasse 6A på Fagerholt skole og lærere og elever på Fløysbonn skole.

MÁNÁJ VÁLGA: NÆHTTABIELLE JA SISADNO

1. Demokratija

Demokratijjatjuokka vuolen gávna diehtjuohkemfilmajt iesjuhtiklágásj tiemájs, ma vihi 2-7 minuhta.

- Stuuradiggeválga
- Ráddidus
- Mánáj ja nuoraj vájkkudibme
- Fábmo
- Sámedigge
- AN guoddelisvuoda ulme

3. Politihkalasj ássje

Tiemáhtalasj bajeldisgávva iesjuhtiklágásj belludagáj politihkas tiemájn dálkádahka ja birás, varresvuhta, barggo, skávllá, kultuvrra ja asstoájgge ja værál.

5. GIELLA

Divna sisadno mij la gieda ávdán nuorttasámegiellaj, oarjjelsámegiellaj, julevsámegiellaj ja áddároggiellaj ja giehtagiellaj tjoahkkiduvvam avta sadjáj, duola degu belludakprográmma, filma ja áhpaddjebagádus.

**BARNAS
VALG2021**

Demokratiet

Partiene

Politiske saker

Valgomat

SPRÁK
VIDEO

STEM HER

2. Belludagáj ja belludakprográmma

Diedo divna belludagáj birra ma li Stuuradikken ja mánájda hiebaduvvam belludakprográmma.

4. Valgomat

Her finner du en barnevennlig valgomat som kan hjelpe elevene med å finne ut hvilke parti de kanskje er mest enige med.

6. Video

Divna videosisadno tjoahkkiduvvam avta sadjáj. Dá li sáemmi filma gá ietjáj sajijn gávna næhttabielen, valla dánna li tjoahkkiduvvam vaj álkkebut besa divna videosisano tjadá mannat. Dánna gávna filmajt lávlloma ja musihkkavideoj birra, demokratija birra, filma belludakjadediddijj/ nubbejadediddijj ja Mánáj válgasjoavva belludakjadediddijj.

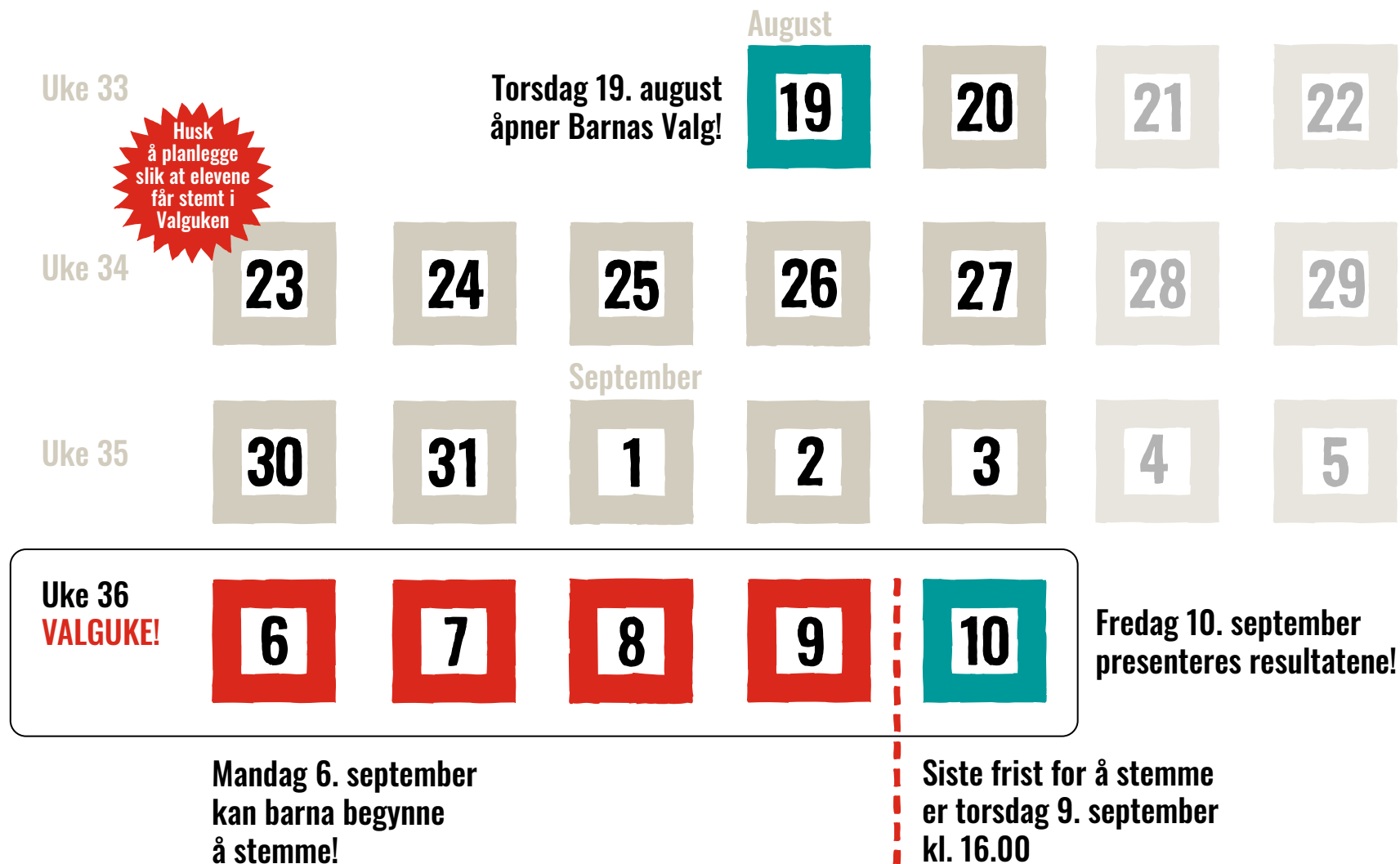
TIJMMAPLÁDNAOAJVVADUS

Juohkka skávlán miederihpit ietja gáktu sihtabihtit Mánáj válga-ressursajit adnet. Máhtta adnet ásiht ábnasijs jali divna sisanov. Dán áhpadiddjen vállji mij la buoremus duv klássaj. Dát la oajvvadus gáktu máhtta plánit vaj sjaddá fágajgasskasasj doajmman ja hiehpá tjiernodimoahppon gálmá vahko ájgegávdaj bárggemáno 23.b rájes ragátmáno 9.b rádjáj.

	Mánnodahka	Dijstahka	Gasskavahko	Duorastahka	Bierjjedahka
V. 34	Lávlom - Válggasjoavva filmaj <i>Tiebmá: Demokratijja, Stuorradigge ja Sámedigge</i>	Barggijbelludahka (Bb): belludakprográmma filmaj <i>Tiebmá: Ávdánahttempolihkka</i>	Oalges (O.): belludakprográmma + válggasjoavva <i>Tiebmá: Ráddidus</i>	Guovdásjbelludahka (GB): belludakprográmma + válggasjoavva <i>Tiebmá: Stuorradiggeválgga</i>	Gáro (G.): belludakprográmma + válggasjoavva <i>Tiebmá: lehpeformála fábmó</i>
V. 35	Sosialisstalasj Gárobelludahka (SG): belludakprográmma + válggasjoavva <i>Tiebmá: Moalgedimfriddjavuohta</i>	Risstalasj Álmukbelludahka (KrF): belludakprográmma + válggasjoavva <i>Tiebmá: ON guoddelisvuodaulme</i>	Birásbelludahka Ruoná (BR): belludakprográmma + válggasjoavva <i>Tiebmá: Vájjkudibme</i>	Ávdánimbelludahka (FrP): belludakprográmma + válggasjoavva <i>Tiebmá: Fábmójuohkemprinsihppa</i>	Ruoppsat: belludakprográmma + válggasjoavva <i>Tiebmá: Fábmó</i>
V. 36	Válggasjoavva: duella nuorajbelludagaj jádediddijj <i>Tiebmá: Nuorajbelludagá</i>	Buohtastahitet politihkasaj ássijit	Válgomáhtta	Jienastit!	Válggasjoavva báhtusij Árvustallam

TIDSLINJE

Her er en kalenderoversikt over gangen i Barnas Valg.

OAHPPOPLÁNA MÁHTTOLÁPPTIM (ML20)

BAJEP OASSE DEMOKRATIJJA JA GUOJMMEVIESÁTVUODA BIRRA

Demokratijja ja guojmmeviesátvuohta doaresfágalaš tiebmán skávlán galggá oahppijda máhtov vaddet demokrátalaš gájbádusáj, árvoj ja spellamnuolgadusáj hárráj, ja vaddet sidjij máhtukvuodav oassálastátiit demokrátalaš prosessajda. Áhpadus galggá oahppijda vaddet dádjadusáv aktijvuodas demokratijja ja guovdásj almasjrievtesvuodaj gaskan degu moalggemfriddjavuohta, jienastimriektá ja organiserimfriddjavuohta. Sij galggi dádjadit demokratijjan li moadda háme, vuoge ja ávddánbuktema.

Gá barggi tiemájn demokratijja ja guojmmeviesátvuohta galggi oahppe dádjadit aktijvuodav indivijda rievtesvuodaj ja vælggogisvuodaj gaskan. Indivijdan le riektá oassálastet politihkalaš barggij, sáemmi báttá gá sebrudagán le dárbo vaj viesáda adni riektáv politihkalaš oassálastemij, ásadibmáj ja hábbmimij siviyla sebrudagás. Skávlá galggá oahppij arvusmahttet sjattatit aktijvalasj guojmmeviesádin, ja vaddet sidjij máhtudagáv vaj máhtti oassálastet demokratijja ávddánahttemijn.

Áhpadus galggá oahppijda vaddet máhtov ja tjehpudagáv duostotit hássstalusáit demokrátalaš prinsihpaj milta. Sij galggi dádjadit juorev gá galggi dáhkkidit sihke ieneplágo rievtesvuodaj ja binneplágo rievtesvuodaj. Sij galggi hárrájáit lájttálasát ájádallat, oahppat dāmadit gá vuojno ja ájádusá báhti vuosstálakkoj ja vieledit gá ulmutja e guorrasa. Gá tiemáj barggi galggi oahppe oahppat manen demokratijja ij le beri doahppit ja agev ij le stuoves, valla vierhti ávdeduvvat ja bisoduvvat.

GUOVDÁSJ ELEMENTA SEBRUDAKFÁGAN

Oahppe galggi dádjadit gáktu geografijjalaš, histávrrálasj ja dálásájge dile li biedjam ja biedji ávtojt makkir máhttelisvuoda ulmutijn li læhkám ja li aktan barggat, organiserit ja dahkat mærrádusáit iesjguhtik sebrudagáj. Sij galggi dádjadit manen riido li badjánam ja badján, ja gáktu da li giehtadaláduvvam ja giehtadaláduvvi. Oahppe galggi oadtjot hárrájáimev gáktu demokratijja doajmmá práksisin vaj máhtti sebrudakhábbmimij sæbrrat. Dán guovdásj elementa sisanov galggá iesjguhtik perspektijvaj vuodon gæhttjat, bájkálasj dáses globála dássáj, ja iemeálmuk- ja unnepláhkoperspektijvaj, gánná dættot vássám ájgev, dálásj ájgev ja boahhte ájgev.

NJÁLMÁLASJ TJEHPUDAGÁ SEBRUDAKFÁGAN

Sebrudakfágan merkaj fágajgasskasasj tiebmá demokratijja ja viesátguojmmevuoha ahte oahppe ávddánahtti máhtov ja tjehpudagáit vaj máhtti demokratijjalaš prosessajt hábbmit ja dajda sæbrrat. Fága baktu oahppe ávddánahtti máhtov ja dádjadusáv demokratijjalaš árvoj ja prinsihpaj hárráj. Oahppe galggi aj demokratijjalaš institusjávna ávddánimev dádjadit Sámen, ja gáktu sijdda la læhkám ja la ájn akta vuohke ietjas organiseritit demokratijjalattjat. Dát aj guoskká sámij barggij rijkajgasskasasj iemeálmukaktisasj bargujn ja rijkajgasskasasj sjiehtadusájn ja konvensjávna merkadusán demokratijjalaš ávddánibmáj. Bargadijn sebrudakfágajn galggi oahppe ájádallat lájttálasát, váldet iesjguhtik perspektijvajt, giehtadallat dágástallamijt ja vuosedit dájmalasj viesátguojmmevuodav. Sebrudakfáhka galggá vájkkudit jut oahppe máhtti demokratijaj sæbrrat ja vijddásappot ávddánahttet dav ja hieredit ekstriema guottojt, ekstriema dagojt ja terrorismav. Máhtto terroridago birra Vuonan snjilltamáno 22. b. 2011 galggá liehket oassen áhpadusás dán birra.

NJÁLMÁLASJ TJEHPUDAGÁ SEBRUDAKFÁGAN

Njálmalasj tjehpudagá sebrudakfágan li máhttet gulldalit, dálkkut, formulierit ja vuojnojt ávdedit, respánsáv vaddet ja iehtjádij dágástallat. Dádjadit iehtjádij vuojnojt ja gatjádít tjelgadiddje ja tjegnodiddje gatjálvisáit gullu aj dási. Njálmalasj tjehpudagájda gullu aj sæbrrat njálmalasj subtsastimárbbedáhpáj vaj sáme sebrudagáit ja kultuvrajt dádjat. Njálmalasj tjehpudagáj ávddánibme vuolggá ietjas vuojnojt ávddánbuktemis, vuorrolakkoj sáhkadimes ja gulldalimes, ja iehtjádijda respánsáv vaddemis gitta iesjguhtik perspektijvajt váldet ja argumentierimav vuodustit stuoráp sivvaaktijvuodajn. Ávddánahttem merkaj maŋenagi ienep subtsastit aktijvuodaj birra, árvvaladdat fágalaš gatjálvisáit ja giehtadallat ienep komplæksa diedoijt ja dádjadit gáktu iesjguhtik ávddánbuktemvuoge vájkkudi sisadnuj ja vuosstájváldáj.

Lágá ienebut Áhpadusdirektoráhta næhttabielen:
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/>

MANŊELA 7. DÁSE

SEBRUDAKFÁHKA

- buojkodit ájnas dáhpádusájt ma li vájkkudam demokratijav mij miján la Vuonan ja Sámen dálla ja buohtastahttet gáktu aktugasj ulmutijjn la máhttelisvuohta vájkkudittjat mærrádusájda iesjguhtik stivrrimvuogijn
- átsádit ja ávddánbuktet guddelis ávddánime globála hásstalusáv ja gáktu dat máhtta vájkkudit, ja ævtodit gáktu ulmusj máhtta hásstalusáv vuosteldahttet ja gáktu aktisasjbarggo lándaj gaskan máhtta viehkedit
- ságastallat almasj- ja avtaárvvusasjvuoda birra ja buohtastahttet gáktu almasj- ja iemeálmukriektá li bærrájehtjaduvvam ja bærrájehtjaduvvi iesjguhtik rijkajn

SÁMEGIELLA

- guldalit ja dæmadit iehtjádij árvvalusájt ja ietjas vuojojt ávddán buktet ja vuodostit

RÁIE

- átsádit ja gávvidit ietjas ja iehtjádij perspektijvajt etihkalasj dilemmajn ma guoski árggabiejve ja sebrudagá hásstalusájda

MUSIHKKA

- vuosedit musihka, lávllagij ja ietjá vokálasj ávddánbuktemij ja dánssamij repertoárv dálásájges ja histávrås

DUODJE

- átsádit ja gávvidit gáktu duodje, dájdda ja arkitektuvrra gaskosti vuoŋŋanav, identitehtav ja gullevasjvuodav, ja adnet symbolihkav ja bájojt ávddánbuvttájt dábdojt ja vuojojt ietjasa dagojn

MANŊELA 10. DÁSE

SEBRUDAKFÁHKA

- gávvidit Vuonav ja Sáme politihkalasj vuogádagájt ja álkádussebrudagájt ja reflektierit guovdásj hásstalusáj birra
- reflektierit makkir akterajn la fábmó dálásj sebrudagán, ja gáktu sij vuodusti ietjasa vuojojt
- átsádit ja tjielggit gáktu almasj- ja iemeálmukriektá ja ietjá rijkajgasskasaj sábadusá ja aktisasjbargo li vájkkudam nasjávnlásj politihkkaj, ulmutijj iellemij ja dássádussaj ja avtaárvulasjvuohtaj

SÁMEGIELLA

- dábddát ja adnet iesjgenga gielalasj ja estetihkalasj vájkkudimnævojt ja retorihkalasj apællavuogijt
- plánit ja hábbmit iesjgenga tækstaslájajt struktuvrajn hiebaduvvam sisadnuj, ulmmáj ja vuostájvállidáj

RÁIE

- átsádit iehtjádij perspektijvav ja giehtadallat ietjá vuojojt ja dágástallamav
- identifiserit ja árvvaladdat guoskavasj etihkalasj tjuolmajt ma guoski almasjriektájda, iemeálmugij riektájda, guddelisvuohtaj ja hæjosvuohtaj

MUSIHKKA

- átsádit ja árvvaladdat man ájnas musihkka ja dánssam li sebrudahkaj, aktan sáme musihkka ja dánssam divna nieljet sáme rijkas, ja etihkalasj tjuolmajt ma guoski musihkalasj ávddánbuktemijda ja musihkkakultuvrraj

DUODJE

- guoradallat gáktu sáme dájdda hásstal, ja stielit dájdav mij gávvit dálásj ájgev

LÁVLATÆKSTA: EN MILLION REGNBUE

Suoknadaðkki: Kjetil Røst Nilsen
Teaksta: Stian Barsnes-Simonsen
Artista: Dina Matheussen

Vi er ikke enig om alt.
Det er ganske normalt.
Å være helt forskjellige.

Så mye som kan gå galt
Livet er ganske brutalt.
Likevel er vi heldige.

For når vi har ett mål, så går vi i takt.
Om vi må være sterke, samles vår makt – vår makt.
Vi er ikke enige om alt. Det er visst ganske normalt,
men la det være sagt:

Vi er én million regnbuer – som lover alt blir bra. Vi lover alt blir bra.
Vi er én million regnbuer – som virkelig farger av - som virkelig farger av.
Vi er alle forskjellige, men aldri aleine.
Når det pøser, lyser vi opp i regnet.
Vi er én million regnbuer - som lover alt blir bra. Vi lover alt blir bra.

I vårt demokrati
hva vil det egentlig si
å være barn og unge?

Hva er din viktigste sak?
hvor må vi virkelig ta tak?
Er noen tak altfor tunge?

Om alle løfter, skaper vi bærekraft.
Om alle løfter, sammen samles vår makt – vår makt.
Vi er ikke enig om alt. Det er visst ganske normalt,
men la det være sagt:

Vi er én million regnbuer som lover alt blir bra. Vi lover alt blir bra.
Vi er én million regnbuer som virkelig farger av - som virkelig farger av.
Vi er alle forskjellige, men aldri aleine.
Når det pøser, lyser vi opp i regnet.
Vi er én million regnbuer - som lover alt blir bra. Vi lover alt blir bra.

Om du så roper, om du så tier.
Alt hva du tenker og mener og sier.
Du har din frihet. Landet er fritt.
Velg hva du vil, yo - for valget er ditt!

Nå er det Barnas Valg, Barnas Valg, Barnas – Barnas Valg
Nå er det Barnas Valg, Barnas Valg, Barnas – Barnas Valg
Nå er det Barnas Valg, Barnas Valg, Barnas – Barnas Valg
Ja, det er Barnas Valg, Barnas Valg, Barnas, hehehehe!

Vi er én million regnbuer – som lover alt blir bra. Vi lover alt blir bra.
Vi er én million regnbuer – som virkelig farger av - som virkelig farger av.
Vi er alle forskjellige, men aldri aleine.
Når det pøser, lyser vi opp i regnet.
Vi er én million regnbuer - som lover alt blir bra. Vi lover alt blir bra.

LÁVLA

Oahppoulmme: Majt merkaj demokratija ja válga mánájda ja nuorajda?

Ájgge: lávla ja musihkkavideo suláj 4 minuhta + válljduvvam ájgge lávllomij, dánssamij ja ságastallamijda

1. Lávlom musihkkavideojn

Álgada tijmav lávllomijn ja oahppit dásav! Soajttá dát sjaddat vahko lávla?

2. Tiemá Mánáj válgas

Gatjáda oahppijs makkir tiemáj lávla guoskat ja subtsasta dát la man birra galggi ienebut oahppat Mánáj Válgan:

guorrasit/ij guorrasit, liehket sierralágátja, máná ja nuora, guoddelisvuohta, demokratija, fábm, friddjavuohta, VÁLGA

Gulá oahppijs man birra sihti ienebut oahppat, ja guldala manen oahppij mielas dajt tiemáj la ájnas ienep guoradallat!

2. Refleksjávnná

Mánáj válga la mánáj ja nuoraj birra, ja jut sij galggi sjaddat ienep diehtemvájnugisá politihka birra. Danen la ájnas jut oahppe dádjadi politihkka ja válga guosská ednagit mánájda ja nuorajda. Ane lávlatevstav álggon ságastallamijda válljduvvam tiemáj birra oalges bielen.

3. Dájma

Ane ásiijt lávlatevstas ja ságádahttemijs álggon iesjguhtiklágásj sjuggelis dahkamusájda degu tjállet láhkkiijtállusav, duodjuhit, juojddá gávviitit jali smáves filmatjav dahkat.

4. Låhpadieme

Tjoahkkágieise oahppij ájádusájt mij sijá mielas la ájnnasamos demokratijajn ja válgajn mánájda ja nuorajda. Lávllop lávllagav akti vil ja dánssop dásav!

GATJÁLVISÁ LÁVLLAGIJ

Ádjájuoksa ja moattebelakvuohta

- Manen jáhkkebihtit Mánáj Válga-lávla le millijávná ádjájuovsaj birra?
- Majt ádjájuoksa álu gávvit? Giehto moattebelakvuoda birra, jut gájka li iesjguhtiklágátja ja mij ádjájuovsaj dahká sierralágátjin li jur da iesjguhtiklágásj bájno.
- Gudi li millijávná ádjájuovsa? Vuonan li ienep gá millijávná máná, ja dat la sivva manen lávllu millijávná ádjájuovsaj birra.
- Majt ájádallabihtit gárgadisán «Vi er en million regnbuer som lover alt blir bra»?

Demokratija

- Mij la demokratija?
- Majt merkaj demokratija mánájda ja nuorajda?
- Gáktu máhtti máná ja nuora sæbrat demokratijaj?
- Majt miejniji gá millijávná ádjájuovsa bájniji? Ságasta dan birra jut mánáj ja nuoraj vuojo vákku politihkka, ja vatte buojkulvisájt dassta.

Guorrasit ja ij guorrasit

- Makkir ássjijs jáhkkebihtit állu máná ja nuora berusti? Makkir ássjijs berustihpit dij?
- Li gus muhtem ássje majda moattes dijás guorrasihpit? Máhttebihtit gus buojkulvisájt buktet ássjijs majna máná ja nuora soajttá e guorrasa? Makkir ássjiin jáhkkebihtit állu állessjattuga guorrasa jali e?
- Manen la viehka dábalas ahte ij juohkka ássjaj guorrasa?
- Manen la ájnas jut li iesjguhtiklágásj vuojo demokratijaj? Ságasta dan birra ahte politihkka le aj jur dat, jut guorrasip aktisaj tjoavddusijt gávnnat, vájku vil e guorrasa, ja jut dav dahká demokratijalasj prosessajn. Ságasta aj dan birra ahte iesjguhtiklágásj belludagá ávdásti iesjguhtiklágásj vuojojt, vaj mij jienastiddjen máhttep sijáv jienastit gej ienemusát guorrasip.

Oahppij ájnnasamos ássje

«Mij la div ájnnasamos ássje?» Massta ienemusát berusta?
«Gágu duodaj hættup ratjástit?» Makkir ássjiin la sierraláhkáj ájnas barggat?
«Li gus muhtem ratjástime ilá lássáda?» Majt dajna miejniji? Li gus nágin ássje ilá gássjela tjoavddet? Majt de máhttep dahkat?

BELLUDAKPROGRÁMMA HIEBADUVVAM MÁNÁJDA

Ahpadime ulmme: Makkir ássjijs berusti belludagá?

Ájgge: válggasjoavva suláj 20 minuhta / 60 sekunda filmma + ájgge átsádit belludakprográmmaj

Li állo vuoge gáktu máhtta belludakprográmmaj átsádit. Redd Barna ávtot klássa barggá avtajn belludagáj juohkka bieje ja navti tjadát divna belludagájt avtsen biejen. Muhtem klássa soajtti diehtet ednagav belludagáj birra ja iehtjára vas binnep. Klássa máhtta aj juohket juohkusijda ja divna belludakprográmmaj máhtta tijman tjadádit. Dán áhpadiddjen hiebada dájnav, ja dát la oajvvadus majt máhtta divna belludagájda adnet.

1. Álggo

Álgada tijnav báktet oahppiijn diedoht ma siján ávdutjis li belludagáj birra, ja introdusieri makkir belludagáj birra galggabihtit oahppat. Majt diehti oahppe belludagáj birra ávdutjis? Majt ienep sihti oahppat?

2. Gehtja filmav/válggasjávav

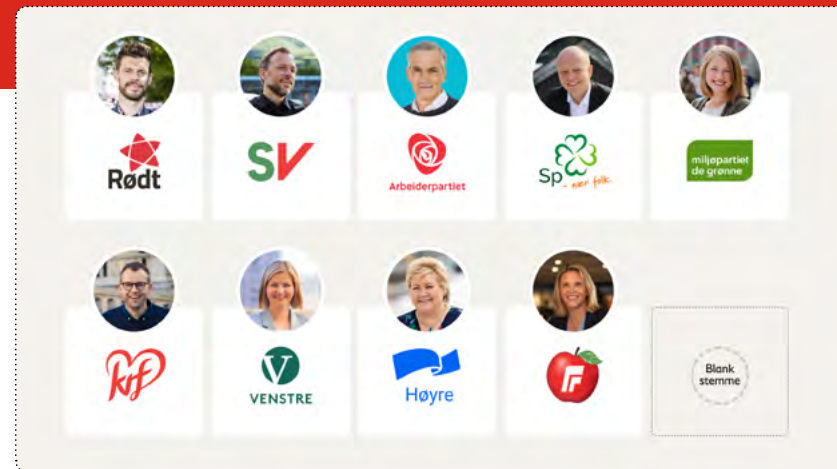
Válggasjávva li juohkka belludagáj belludakjadediddijjn/nubbejadediddijjn, manna duola degu le 60 sekunda guhke filmma belludagáj birra, filmma ja ságájdahthem belludakjadediddijjn. Válga ávvudallamiht máhtta állásit gæhttjat jali máhttebihtit dássju gæhttjat 60 sekunda guhke filmav.

3. Átsádihtit belludakprográmmaj

Dibde oahppiht mannat næhttabælláj/adnet smartboardav ja lækkit belludakprográmmav mij la mánájda hiebaduvvam. La aj máhttelis dav viedtjat PDF-hámen ja gatsostit dav klássalanjá sæjnnáj. Gæhtjo oahppiht vásstedit tjuovvovasj gatjálvisájt: Mij la belludagáj namma ja manen jáhkkebihtit belludagán la jur dát namma? Makkir bájnov adná belludahka, ja manen? Guhti la belludakjadediddje? Diehtebihtit gus ietjá politihkkáriht sæmme belludagás? Makkir ássjijs berus belludahka? Makkir politihkav jádet belludahka? Majt sihtabihtit belludagáj birra diehtet?

5. Lækpadibme

Oahppi gus majdik majt itti ávdutjis diede? Makkir ássjijs berus belludahka? Gæhttjit 60 sekunda filmav belludagáj birra lækpadibmen ja gærdodibmen ávdđál gá tijnav lækpadihtit.

SPØRSMÅL OG SVAR

Hva er et barnevennlig partiprogram?

Alle partiene har laget et barnevennlig partiprogram hver, hvor de enkelt og konsist gir informasjon om eget parti og egen politikk.

Hvem har skrevet innholdet på nettsidene?

Alt innholdet på partisidene og i de barnevennlige partiprogrammene er det partiene selv som har levert. Det gjelder også de politiske sakene på temakortene du finner nederst på partisiden og under siden Politiske saker. Annet innhold er det Redd Barna som står for i samarbeid med produksjonsselskapet Nordic Screens.

Hvorfor står partiene i den rekkefølgen de gjør?

Vi har valgt å sette partiene opp på en tradisjonell politisk måte fra venstre til høyre. Oppstillingen er fast, og følger leseretningen fra venstre til høyre, for at det skal være enklest mulig for elever med nedsatt syn å finne tilbake til ulike partier.

BUOHTASTAHTTEP POLITIKKALASJ TIEMÁJT

Ahpadime ulmme: Ma li sieradusá iesjuhtiklágásj belludagáj gaskan?

Ájgge: guhtta iesjuhtiklágásj tiemá majna li állo diedo – ájgge hiebaduvvá klássadássáj ja dájmaš tjadádibmáj

1. Álggo

Válljijit avtav jali ienep tiemájt majt oahppe átsádi. Dibde val oahppijit tiemájt válljit massta ietja ienemusát berusti.

2. Átsádit politikkalasj tiemájt

Dibde oahppijit ságastit guovtes ja guovtes. Gáski li belludagá biejjatit nástijdisá – makkir ássje li ájnnaabmusa iesjuhtik belludagájda? Masi belludagá guorrasí? Manna e belludagá guorrassa, ja mij ierit belludagájt?

3. Dájma

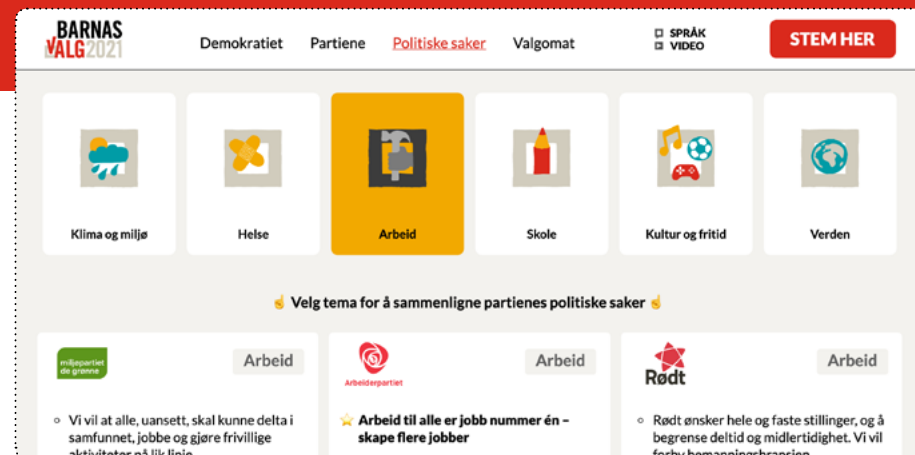
- Ásada debáhtav manna oahppe galggi ávdástit iesjuhtiklágásj belludagájt. Dibde sijáv dágástallat iesjuhtiklágásj ássijit. Oahppe galggi hárrjiddallat oahppat iesjuhtiklágásj belludagáj birra ja argumentierit ássijisá ávdás. Dánna l ájnna vaddet oahppijda buorre ájgev gárvedittjat ja tjelgga rálla hæhttuji tjelgaduvvat. Tjelgga aj árabut jus debáhta ulmme la iesjuhtiklágásj vuojnojt almodit, vaj la gus ulmme muhtem ássjen guorrasit.
- Dibde oahppijit hárrjiddallat politikkalasj apellajt tjadádit avta jali gallegattja politikkalasj tiemán.
- Dibde oahppijit tjálet láhkkijitjállagav muhtem visses politikkalasj tiemán, mij ieret dav belludagáv ietjá belludagájs ja manen jiedna galggá mannat jur dán belludakaj. Dánna e oahppe dárba guorrasit belludagájn, valla dát máhtta liehket hárrjiddussan belludagá ássijit ávdás argumentierit.
- Dahkabihtit dájda mij politikkalasj sieradusájt gávát Vuonan. Collagev manna li oasátja avijsajs, gává, illustrasjávna dabrijdam li muhtem máhttelisvuoda.

4. Refleksjávna

La gus álkke sieradusájt dádjadit iesjuhtiklágásj belludagáj gaskan? Manen/manen ij? Makkir tiemá li ájnnaa dunji, ja gáktu l dát dahkamus viehkeda duv dádjadit gut dujna guorras ja guhti ij?

5. Låhpadihme

Tjoahkkájiessit udnásj åhpadihme ulmev ja gatjåda oahppijs máhtti gus dålla ienebut dan birra makkir sieraduså iesjuhtiklågås j belludagå j gaskan li.

SPØRSMÅL OG SVAR

Hva er de politiske temaene?

Det er seks ulike saker som partiene har skrevet kort og konsist hva de mener om. Partiene har skrevet ned 1-3 punkter om hva de synes er viktigst om seks ulike temaer. De har også fått tre stjerner som de har plassert på de viktigste sakene sine.

Hvordan har de seks temaene i Barnas Valg blitt valgt ut?

Redd Barna har i samarbeid med barn bestemt temaene, men det er de politiske partiene som selv har fylt dem med innhold. I de voksnes valg er det en miks av medier og politikere som setter agendaen for hva som blir de viktigste temaene i en valgkamp. En slik dynamikk har vi dessverre ikke i Barnas Valg, så derfor må vi sette opp temaer slik at barn lettere kan sammenligne partienes meninger.

Hvorfor står partiene i den rekkefølgen de gjør?

På siden om de politiske temaene er det en fast oppstilling. Her har vi valgt å vise temakortene under hvert tema med tilfeldig oppstilling, slik at eleven ikke blir eksponert for de samme partiene på topp hver gang.

MÁNÁJ VÁLGASJOAVVA

Ahpadime ulme: Guhti le belludakjadediddje ja massta sán ja belludahka berusti?

Ájgge: suláj 20 minuhta juohkka válggasjoavvaj

Li lågev iesjguhtiklágásj válggasjávva ja juohkka sjoavva vihpá birrusij 20 minuhta:

1. Stuorradikkepresidænnta / Demokratijja, Stuorradigge ja Sámedigge
2. Barggijbelludahka (Bb) / Ávddánahttempolitihkka
3. Oalges (O.) / Ráddidus
4. Guovdásjbelludahka (Gb) / Stuorradiggeválgga
5. Gáro (G.) / lehpeformála fábmó
6. Sosialissta Gárobelludahka (SG) / Moalgedimfriddjavuohta
7. Risstalasj Álmukbelludahka (RÁ) / AN guoddelisvuoda ulme
8. Birásbelludahka Ruoná (BBR) / Vájkudibme
9. Ávddánimbelludahka (ÁvB) / Fábmojuohkemprinsihppa Manjel
10. Ruoppsat / Fábmo

Juohkka válggasjávvan la:

- 60 sekunda video muhtem belludagá birra
- Ságájdahkem belludakjadediddijn/nubbejadediddijn jali stuorradikkepresidentajn
- gatjálvisá mánáj
- filmma ja/jali ságastallam visses tiemán

Dagáduvvá vil akta Mánáj válggasjoavva, manna jienastusá báhtusij almodi njuolggasáddagin. Ienep diedojt goassa Mánáj válggasjáva báhtusa almoduvvi gávna dáanna: www.barnasvalg.no.

Antonio De Palma
Programleder

Iben Størksen Indrevær
Programleder

1. Álggo

Subtsasta makkir belludakjadediddje le fáron udnásj válggasjávvan ja mij udnásj tiebmá la.

2. Gæhttjit válggasjávav

Gáhtjo oahppijt tjálestiit gálmmá ádá ássje majt oahppi ja gálmmá ássje majt sidálulun diehtet madi válggasjávav gæhttji.

3. Låhpadibme

Majt la oahppam? Makkir gatjálvisá li dujna? Ságasta klássajn ja sjiehtadit man birra sihtabihtit ienep oahppat.

DEMOKRATIJA BIRRA

FILMMA: LÅGEV JÁHTELIS DIEDO STUORRADIGGEVÁLGA BIRRA

Ahpadime ulmme: Mij la stuorradiggeválga?

Ájgge: filmma vihpá suláj 2 minuhta + ájgge gatjálvisájda ja átsådibmáj

Gatjálvisá filmmaj:

- Man álu li stuorradiggeválga?
- Majt miejniji válggaguovloj?
- Gáktu máhtta stuorradiggeválgajda jienastit?
- Mij la belludakprográmma?
- Manen jádedi politiikkára válggarahtjamusáv?
- Mij la jienastimriektá? Manen la nav ájnas jienastimriektás adnet?
- Majt merkaj tjegos VÁLGA?
- Mij la dássedimmandáhtta?
- Galla saje li Stuorradikken? Gáktu da válljiduvvi?
- Guhti mierret guhti ráddidusáv bæssá ásadit? Majt Stuorradigge barggá?
- Mij la demokratiija? Majt demokratiija merkaj mánájda ja nuorajda? Majt gárgadisájn miejnip «válga le aktu juohkka nælját jage, valla demokratiija le juohkka bieje.»? Gáktu viehkeda dán demokratiijav?

FILMMA: RÁDDIDUS

Oahppomihhto: Gáktu válljiduvvá ráddidus?

Ájgge: vihpá suláj 2 minuhta + ájgge gatjálvisájda ja átsådibmáj

Gatjálvisá filmmaj:

- Gáktu válljiduvvá ráddidus?
- Mij la unnepláhkorráddidus? Mij la ienepláhkorráddidus?
- Manen dagáduvvi aktisasjarggosjiehtadusá?
- Gáktu nammaduvvá stáhtaministar? Na stáhttaráde?
- Mij la Stáhttaráde?
- Mij la kabinæhttagatjálvis?

FILMMA: FÁBMOJUOHKEMPRINSIHPPA

Ahpadime ulmme: Mij la fábmojuohkemprinsihppa?

Ájgge: vihpá suláj 2 minuhta + ájgge gatjálvisájda ja átsådibmáj

Gatjálvisá filmmaj:

- Mij la fábmo?
- Mij la fábmojuohkemprinsihppa?
- Mij la sieradus iesjguhtiklágásj stáhttafábmodusáj gaskan?
- Mij la iehpeformála fábmo?
- Gænna miejnii dán la fábmo mijá sebrudagán? Diedá gus soames mánáv jali nuorav gænna miejnii la fábmo?

FILMMA: VÁJKKUDIBME

Ahpadime ulmme: Gáktu máhtáv mán vájkkudit?

Ájgge: vihpá suláj 2 minuhta + ájgge gatjálvisájda ja átsádibmáj

Gatjálvisá filmmaj

- Nammadihpit buojkulvisájt majt diehtebihtit, gá máná ja nuora li politihkkaj vájkkudam bájkálattjat, sisriikalattjat jali riikajgasskasattjat.
- Gáktu máhtti máná ja nuora vájkkudit? Vaddi buojkulvisájt iesjguhtiklágásj vuogiin gáktu máhtta vájkkudit.
- Makkir riektá li mánáin ja nuorain?
- Makkir ássjiin diededa dán, sihke mij la nievrre ja buorre? Majt duv mielas la álkke diededit? Goassa máhtta liehket gássjel diededit juonga birra?
- Majt dahká duv skávlá oahppiráde ja suohkana nuorajráde?
- Manen la ájnas jut dij gudi lihpit máná ja nuora adnebihtit jienajdihtte dánna ja dálla, ij dássju boahhteájggáj?

Oahppamdájma

- Dálla gá la válggarahtjamus, de gæhttjali politihkkára liehket álggon gánná ulmutja li, duola degu bájke guovdátjin jali oassásij álggolin. Gárveda gatjálvisájt politihkkárija ja válde klássav fáron almulasj ásadimijda.
- Soajttá máhttebihtit politihkkártjähkanibmáj gæhttjot skávlán? Dibde oahppij gatjádít politihkkárijs daj ássjij birra ma sijá mielas li ájnnasabmusa.
- La gus akta ássje massta klássa berus ja man birra máhtti tjähkanit, majna sihti hásstali dijá válggaguovlo kandidáhtajt? Dibde klássav tjället aktisasj girjev stuorradiggekandidáhtajda ja válde aktivuodav bájkálasj avijsajin.
- Tjállit láhkkiijtjállagijt bájkálasj/riikavijddásasj avijsajda!
- Dahkabihtit gávvá- jali dájddavuosádusáv hásstalusáj birra maj politihkkára galgalulun juojddá dahkat ja gæhttjut medijáv ja politihkkárijt rahpamij. Soajttá soames sihtá dahkat musihkav, dánsav ja poesijjav?
- Dibde oahppijt ájádallat muhtem politihkkalasj ássjev massta berusti ja manna rievddamav sihti. Makkir luluj værált vuojnnut jus dat rievddam luluj dápáduvvam? Majt hæhttuji máná ja nuora dahkat? Majt hæhttuji állessjattuga dahkat? Gáktu máhtti máná ja nuora vájkkudit daj állessjattugij mærrádusájda, gejn la ienemusát fábro rievddadusájta dahkat?
- Mij la ráddimteknihkka ja majt máhtti oahppe dahkat jus dav váseði? Gávnadit ráddimteknihkka buojkulvisájt. Dramatisierijit iesjguhtiklágásj aktivuodajt ja dibde oahppijt gávnnat tjoavddusijt gáktu máhtti iesjguhtiklágásj aktivuodajn giehtadallat.

AVIJSSATJÁLOS

- La gus soames klássan guhti ávddál la debáhttatjállusav tjállám avijssaj? Li gus sujna ráde iehtjádijda klássan?
- Gánná máhttebihtit diedoijt gávnnat debáhttatjállema birra avijssaj? Gæhttjit Aftenposten SID ;-), Framtida ja Dagsavisenav. Soajttebihtit máhttet vehi arvusmahttemav oadtjot bájkeavijssajs?
- Gatjáda oahppijs gáktu dán áhpadiddjen máhtá liehket doarjjon ja dilev láhtjet debáhttatjállusa tjállemprosæssaj. Gæhttji sierraláhkáj Nuoraj moalgedimfriddjavuodarádev (Ungdommens ytringsfrihetsråd) rádiijt skávláj.
- Ságastit Nuoraj moalgedimfriddjavuodaráde birra ja tjadátit «Tips til ungdom som vil bruke stemmen sin».

DEBÁHTTA

- Divna válgomáhta/politihkkalasj ássjij tjuottjodusá li tjoahkkiduvvam sierra PDF-dokumænnatj. Tjuottjodusá/politihkkalasj ássje máhtti aneduvvat álggon ságastallamijda klássalanján, juogo digitálalattjat jali gá dav priennti. Dibde oahppijt válljit avtav jali ienep tiemájt massta berusti ja massta sihti tjiegnoduvvam áhpadusáv oadtjot. Navti máhtti oahppe ienep oahpásmuvvat iesjguhtiklágásj belludagáj vuojnoja iesjguhtik ássjen, ja bessi hárrjidallat dágástallat.
- Jádediddje dahkamus ávddála dágástallama/ságastallama klássalanján máhtta liehket klássasjiehtadus jali klássa ietjas njuolgadusá buorre debáhttavuojnna hárráj. Gáktu máhtte mij klássan aktan huksat jut gájka bessi friddja javllat majt miejnniji ja vieleduvvat?
- «Miejnnit» máhtta liehket buorre doajmman dágástalátjit visses ássjijt. Dánna galggi oahppe tjuodtjot avta bielen klássalanjá jus guorrasi, ja nuppe bielen jus e guorrasi – máhttelisát tjuodtjot gassko jus ij diede/ij juobbá. Lágá ienebut Redd Barna «lj aktak álggolin»-girjátjin.

TSUOJGGIM: MOALGEDIMFRIDDJAVUODA NUORAJRÁDE (YTRINGSFRIHETENS UNGDOMSRÅD)

Nuoraj moalgedimfriddjavuodaráde almodij dáv diedádusáv *Hvordan står det til med ytringsfriheten til ungdom og unge voksne i Norge?* (gáktu I moalgedimfriddjavuoda dille nuoraj ja nuorra állessjattugij gaskan Vuonan). Norsk PEN ja Fritt Ord li diedádusáv álgadam. 16 nuora 16 ja 26 jage gaskan li gehtjadam gáktu debáhttavuojnna la nuorajda. Diedádusán bukti konkrehta rádiijt duola degu skávláj ja sidjij gudi sihti sebrudakdebáhttaj sæbrrat. Moalgedimfriddjavuoda nuorajráde miejnne galggá vatteduvvat buorep áhpadus debáhttatjállemin ja gáktu sæbrrat dágástallamijda skávláj. Duodden galggi áhpadiddje viehkedit sjielmáv gádodit mij hieret jiednadimes plenumin, ja dahkkidit nággobáhtsijiddje vuojnojt.

AN GUODELISVUODA

FILMMA: AN GUODELISVUODA ULME JA POLITIHKKA

Áhpadime ulmme: Ma li AN guodelisvuoda ulme ja gáktu da Vuona politihkkaj vájkkudi?

Ájgge: vihpá suláj 2 minuhta + ájgge gatjálvisájda ja átsádibmáj

Gatjálvisá filmmaj

- Mij la guodelis ávddänibme?
- Ma li AN guodelisvuoda ulme?
- Goassa galggap guodelisvuoda ulmijt jáksát? Galla ulme ja oasseulme li?
- Mij la AN guodelisvuoda ulmij dahkamus politihkajn?
- Gej ávddáj galggi AN guodelisvuoda ulme sierraláhkáj barggat?
- Nammadihpit buojkulvisájt mánájs ja nuorajs gejt diehtebihtit li politihkkaj vájkkudam bájkálattjat, sisriikalattjat ja rijkajgasskasattjat, ja gudi dárnu váj guodelisvuoda ulmijt jáksáp.
- Mij la guodelisvuoda ulmme 1, ja majt galggá Vuodna dahkat vaj dav ulmev jáksá? Ságestihpit jut iesjguhtik rijkán li iesjguhtiklágásj hássstalusá ja hætttuji danen iesjguhtiklágásj politihkav jádedit.
- Mij la guodelisvuoda ulmme 13, ja ma li politihkalasj máhttelisvuoda ja tjuolma mihto jáksámin?
- Majt galggi politihkkára duv mielas dahkat vaj nahkap guodelisvuoda ulmijt jáksát? Majt máhtá dán dahkat vaj la viehkeden guodelisvuoda ulmijt jáksát, ja gáktu máhtá dán vájkkudit politihkav guodelisvuoda ulmij hárráj?

Oahppamdájma

- Áhtsit ádásartihkkaliht ON guodelisvuoda ulmij-pina/-nálo birra. Gæhttjit gávájt iesjguhtiklágásj politihkkárijs gudi AN-nálov adni. Makkir politihkkára makkir belludagájs adni dav, ja manen dav dahki? Gávnnit aj gávájt politihkkárijs gudi e guotte AN-nálov, ja oahppit ienep manen e dav ane. Lulu gus dán AN-nálov adnám? Manen jali manen ij?
- Erna Solberg la læhkám AN guodelisvuoda ulmij alodiddjejuohkusa jádediddjen. Áhtsi gávájt ja ádásartihkkaliht ma vuosedu majt Erna Solberg la barggam, ja gæhttjit gávájt sujsta gá la værárdav miehtáj iesjguhtiklágásj stáhttajádediddij ja dábddusij siegen. Majt la Vuodna dahkam mij la buorre guodelisvuoda ulmijda? La gus mige mij luluj galggam dagáduvvat ietjáláhkáj?
- Ráddidus bieaj jage 2020 gidá ávddán doajmmaplánan AN guodelisvuoda ulmijda ja dav galggá Stuorradigge giehtadallat. Gæhttjit ádásássijjt ja diedojt doajmmaplána birra. Makkir rámpov oadtjun doajmmaplána ávdás, ja makkir lájtojt oattjoj ráddidus? Gáktu jáhkkebihtit boahhte váлга vájkkudi doajmmapládnaj? Majt sihtabihtit dii doajmmapládna galggá sisadnet?
- Rijkarevisjávnná la guoradallam AN guodelisvuoda ulmij sisriikalasj tjuovvolime stivrrimav ja diededimev. Dágástallit diedádusá gávnnusijjt ja makkir tsojggidusájt ráddidus la oadtjun.
- Gæhttjit iesjguhtik politihkalasj belludagáj næhttabielijjt. Majt tjállu AN guodelisvuoda ulmij birra? Ságestallit avta jali ienep ulmij birra ja gæhttjit makkir politihkav ævtodi ulmij jáksáma hárráj, sihke dánna Vuonan ja rijkajgasskasattjat.
- Vállu aktivuodav Stuorradikke jali Sámedikke kandidáhtaj ja gatjádut makkir guodelisvuoda ulmij sierraláhkáj berusti ja gáktu ájggu barggat vaj Vuodna viehket ulmijt jáksát.
- Válljijt iesjguhtiklágásj rijkajt ja átsádit rijká demokratijjav, válgajt ja dálásj politihkav, ja gæhttjit makkir hássstalusá ja máhttelisvuoda dajn li guodelisvuoda ulmij jávsádijn. Mannit gæhttjamen Norada næhttabielijjt ja oahppit ienep iesjguhtiklágásj rijkaj birra ja daj stivrrimvuogijjt.

FILMMA: SÁMEDIGGE

Ahpadime ulmme: Mij la Sámedigge ja sámediggeválgá?

Ájgge: filmma vihpá suláj 7 minuhta + ájgge gatlálvisájda ja vijddásap barggamij

1. Álgadibme (10 minuhta)

Sámedigge l ájnas oasse Vuona demokratijjas ja danna l álo javllat sámij ja sijá árggabieje birra. Majt diehtebihtit Sámedikke birra? Majt máhttebihtit Sámediggeválgaj birra? Dibde oahppijit ságastit guovtes ja guovtes dán birra.

2. Gæhttji filmav Sámedikke birra

Gæhttji filmav juogo aktan klássan jali juohkka oahppe gæhttjá iesj sierra PC baktu.

3. Gatlálvisá filmmaj

- Gánná l Sámedigge? Majt dán mujtá Sámedikke viesos? Gáktu vuojnnu álgolt ja sisnjelt?
- Goassa li sámediggeválgá? Gudi bessi sámediggeválgan jienastit?
- Galles válljiduvvi Sámediggáj? Ávdástiddje bánti miehtáj sáme guovlojs, valla majt dat merkaj?
- Filman bessap gullat bágov representatijva demokratijja. Majt merkaj dat? Manen jáhkkebihtit dat la ájnas demokratijja ja sámijda Vuonan?
- Mij la sámedikkeráde? Máhttá gus sámedikkerádev ja ráddidusáv buohtastahttet, ja manen? Manen barggaba Sámedigge ja Stuorradigge aktan?
- Majt dahká Sámedigge sáme mánáj ja nuoraj ávdás? Gáktu máhtti sáme máná ja nuora sæbrrat?

4. Sámedikke næhttablele

Dibde oahppijit guoradallat Sámedikke næhttablelijt ja vásstedit tjuovvovasj gatlálvisájda: Mij la sámedikkeráde ja gáktu válljiduvvá dat? Galla belludagá manni válggaj listaj? Makkir válggaguovlo gávnnuji? Makkir sáme ássjijs berusti iesjuhtik belludagá? Makkir sámegielajt adni sáme politihkkára uddni? Gáhtjo oahppijit dahkat filmav/plakáhtav/powerpointav manna gatlálvisájda vásstedi.

5. Låhpadieme

Mij la ájnnasamos majt li oahppam Sámedikke ja sámediggeválgaj birra? Man birra sihtabihtit ienebut oahppat? Subtsasta ahte tiemáj, ma filman vuojnnujin, galggabihtit ienep barggat ja da li ájnas oase divna fágaj áhpadasás.

RÁDE GÁKTU IENEBUT BARGGAT SÁMEDIKKE JA POLITIHKA BIRRA

Ane filmav álggon juogosbargguj Sámedikke ja politihka birra. Juoge oahppijit juohkusijda ja dibde sijáv ávdánbuktet guhtik guojmmásisá, jali dibde oahppijit barggat tiemáj guhkepe tjiegnodimájgegávdajn:

- Mij la dárojuhttempolihkka? Tjiegga majt dárojuhttempolihkka merkahij sámijda. Makkir politihkka tjadáduváj sámij vuosstij ávdála? Makkir vierredagojt gierddin sij?
- Iemeálmuga værálav miehtáj li vierredagojt gierddam. Gæhttji muodugasjvuodajt dárojuhttempolihkka gaskan mij lij Vuonan ja politihkav majt ávdála tjadádin rijkajn dagu Aotearoan, Austrálian, Latijna-Amerijkkan, USA:n, Kanadan ja Ruonáednamin.
- Mij la Áltá stuojmme? Reflektierijit gænna lij fábmó, ja gáktu iesjuhtiklágásj vuojno aneduvvin. Átsádhpit majt iesjuhtik belludagá miejnijn Áltá tjáhtjádagá birra dalloj gá rijddo lij.
- Mij la Sámeláhka? Majt la dat merkaham sámijda?
- Mij la ILO-konvensjávnná 169 iemeálmugij ja tjerdalasj álmugij birra? Majt merkaj gá Vuodna la dáv konvensjávnnáv ratifisierim, ja makkir ietjá rijkka li sáemmi dahkam? Gávnadihpit ienep majt konvensjávnná merkaj Vuona politihkkaj, ja manen dat la ájnas ulmutijda ja dássádussaj.
- Makkir nasjávnnalasj politihkka jádeduvvá sámij gassko dálla? Átsádhpit majt iesjuhtik belludagá miejnijn sáme ássij ja Sámedikke birra.
- La gus dássju Vuonan Sámedigge? Ij, ij la dássju Vuonan sámedigge, sihke Svierigin ja Suoman la sámedigge sámijda gudi dajn rijkajn árru. Sámedikke aktan barggi gá li ássje ma guosski sámijda divna rijkajn. Oahppit ienep aktisasjbargo birra nuorttarijkajn, ja gávnadihpit makkir ássijn aktan barggi.
- Muhtem ássijn ælla Sámedigge ja Ráddidus/Stuorradigge guorrasam. Diehtebihtit gus makkirak dakkár ássjev? Gávnnet ássjev, duola degu luondoboanndudagáj háldadimen, ja átsádhpit makkir iesjuhtiklágásj ieridisá ja berustime li sáme ja dáttja politihkan.
- Sámedigge le sierralágásj værálav aktijvuodan. Majt dajna miejnijn? Makkir riektá li iemeálmugijn ietjá rijkajn? Adnit Aotearoav ja Guatemalav rijkkan majt buohtastahttebihtit.
- Barggit vijddásappot AN guoddelisvuoda ulmij ja prinsihpajn “leaving no-one behind”/ij aktak galga báhtset. Manen la tjáleduvvam oajvvevájmmusin AN guoddelisvuoda ulmijn jut iemeálmuga galggi sierraláhkáj vuoroduvvat? Válljijit avtav ulmev ja gæhttjit oasseulmijit, ja majt da merkahi sámijda ja politihkkaj.
- Átsádit sosiála medijájt ja nuorra sámijit gudi politihkkaj sæbrrí. Makkir ássjijs berusti, ja makkir belludagájt ávdásti?
- Oahpástuvvit sáme dájddárij, degu Máret Ánne Sarajn, ja átsádhpit gáktu dájdda doajmmá sebrudakkritihkkan, ja tjálmostahttá hássstalusájt udnásj ællosujttopolitihkan.
- Átsádit filmav Hvorfor feirer vi samenes nasjonaldag? YouTuberijn Dina Andreajn, ja oahppit ienep sámij politihkallasj doarroma ja sebrudakrievddama birra.
- Gæhttjit filmav Samiske språk i Norge, ja oahppit vidá sáme nuoras manen sámegiella l ájnas ja gullit makkir sávdusá siján li politihkkárijda gáktu sámegieláhpadas galggá nanniduvvat

MÁNÁJ VÁLGOMÁHTTA

Ájgge: suláj 60 minuhta

Ahpadime ulmme: Makkir belludagáj ienemusát guorrasav?

1. Álgadibme (5 minuhta)

Gatjáda gatjálvisáv «Makkir belludagáj ienemusát guorrasav?». Subtsasta ahte uddni galggabihtit dav guoradallat, ja galggabihtit juoddá adnet mav gáhtjudip «Mánáj válgomáhtta» gæhttjalit gávnadit ienep dan birra.

2. Ássjij ja belludagáj birra (5 minuhta)

Dibde oahppij ságastit guovtes ja guovtes. Makkir belludagá gávnnuji Vuonan? Makkir ássje li ájnnaabmusa iesjuhtik belludahkaj? Makkir ássjij dán ienemusát berusta? Makkir belludagáj jáhká dán ienemusát guorrasa?

3. Válgomáhta birra (5 minuhta)

Mij la válgomáhtta? La gus dævdám válgomáhtav ávdála? Mij la buorre válgomáhtajn? Ma máhtti liehket hástalusá tjanáduvva válgomáhttaj? Ságastit dan birra jut dássju dán aktu mierreda jus sidá giehttot válgomáhta báhtusij birra. Berustik makkir belludagáv oahppe oadtju, de ij la mige mij la boasstot jali riehta.

4. Oahppe dievddi válgomáhtav (20 minuhta)

Mannit diehki: www.barnasvalg.no/valgomat. Juohkka mánná dævdá válgomáhtav ietjas dáhtamasijinan, næhttafiellon jali telefávnán. Ájnas la gájka bessu buorre dilen dievddet válgomáhtav ietjasa fártajn. Sjávodisvuohta ja jut ij aktak vikka gæhttjat majt ietjå oahppe vásstedi la aj viek ájnas. Gatjáda oahppijs li gus siján makkirak gatjálvisá ávdál gå dievdegáhti válgomáhtav.

5. Refleksjávnná (5 minuhta)

Makkir lij válgomáhtta duv mielas? La gus boados sæmme gå majt árabut jáhkki? Majt lij gássjel vásstedit ja li gus aktanik gatjálvisá? La gus aktak alvaduvvam? Gærdoda ietja mierredi jus subtsasti makkir belludagáv oadtjun. Dibde oahppij dan birra ságastit guovtes ja guovtes.

6. Låhpadibme (5 minuhta)

Ságasta dan birra ahte Mánáj válgomáhtta máhtta viehkedit oahppij sjaddat ienep gárvvása jienastittjat Mánáj Válgan. Dættoda jut Válgomáhtta la miejnniduvvam dássju viehkken. Oahppe máhtti belludakprográmmaj gæhttjat akti vil vaj gávnadi majt belludagá ávdásti. Válgomáhtta ij la fasihtta ja oahppe hæhttuji ietjasa vuojnov ietja gávnadit.

Hvilket parti er du mest enig med, tror du?

Barnas valgomat

> Velg språk

START >

BARNAS
VALG 2021

Lever av NTB

BARNAS VALGOMAT

Aktivitetstips!

Bruk gjerne anonym responsteknologi (for eksempel Mentimeter), for å se hvilket parti elevene tror at de er mest enige med før de tar valgmaten. Bruk responsteknologi for å se hvilke resultater elevene fikk etter at de har tatt valgmaten, og se på om de er annerledes enn på starten av timen. Reflekter rundt hvorfor resultatene kan være forskjellige.

Mange nettaviser har valgmaten nå før valget. La gjerne elevene prøve noen flere valgmaten, for å bli bedre kjent med partiene og sakene. Her er det interessant å se om elevene får forskjellige resultater fra de ulike valgmatene. Det kan være gode utgangspunkt for å snakke om hva som kan være grunnene til det.

SPØRSMÅL OG SVAR

Hva forteller valgmaten elevene?

Valgmaten forteller elevene hvilke partier de er mest enig med i de spørsmålene vi har valgt å ta med. Om vi hadde valgt noen andre temaer, kan det være at elevene hadde fått et annet svar. Politikerne diskuterer mange flere saker enn dem vi har tatt med i valgmaten.

Hvordan har vi laget valgmaten?

Vi har sendt spørsmålene til partiene og bedt dem si hvor enige eller uenige de er. Så har vi valgt de spørsmålene som best viser forskjeller mellom dem. Når elevene svarer på de samme spørsmålene, sammenligner NTB elevenes svar med partienes svar. NTB og Redd Barna har prøvd å finne noen saker som angår barn og unge. Vi har også valgt noen saker som mange diskuterer i årets valgkamp. Og så er det viktig at spørsmålene viser forskjeller mellom partiene, altså at ikke alle partiene har samme svar.

Får noen vite hvilket parti elevene er mest enige med?

Nei. Svarene blir lagret, men uten at de kan knyttes til den som har svart. Så lenge elevene ikke selv forteller hva de har svart eller deler resultatet på valgmaten med andre, får ingen vite det.

Hvilke partier er med og hvorfor?

Vi har tatt med partiene som sitter på Stortinget. Det finnes også mange andre mindre politiske partier eller politiske lister. Men siden dette valget er et stortingsvalg, tar vi med de partiene som kan få nok stemmer til at deres representanter velges inn på Stortinget.

Savner elevene et spørsmål som de er opptatt av?

Vi har først og fremst valgt spørsmål som angår mange og som partiene er uenige om. Vi har funnet spørsmål innen forskjellige temaer, som for eksempel skole, klima, innvandring og rovdyr. Men det er også mange andre ting politikerne diskuterer og som de har ulike svar på.

Hvem har laget valgmaten?

Barnas valgmat er laget av nyhetsbyrået NTB i samarbeid med den danske nettavisen Altinget. NTB lager nyheter og annet innhold som brukes av mange norske medier. Altinget skriver bare om politikk og har laget mange valgmaten i Danmark og Sverige før. NTB har også samarbeidet med Redd Barna.

Hva er sammenhengen mellom NTB's valgmat, Redd Barna og Barnas valg?

Det er NTB og Altinget som har laget valgmaten. Begge er politisk nøytrale. Det vil si at de ikke har noen mening om hvem som skal vinne valget. Redd Barna betaler NTB for å lage valgmaten, som en del av prosjektet Barnas valg. Både NTB og Redd Barna ønsker at barn og unge skal lære mer om politikk, partier og demokrati. Redd Barna har ikke vært med på å bestemme temaene, spørsmålene eller argumentene i valgmaten.

JIENASTI MÁNÁJ VÁLGAN!

Ájgge: suláj 30 minuhta

Áhpadime ulmme: Makkir belludagáv sidáv mán jienastit Mánáj Válgan?

Vædtsaga: PC/næhttafiello/mobiltelefon

Válggavahkko: 5. – 10. tsiehke oahppe máhtti næhttabielen jienastit mánnodagá ragátmáno 6.b rájes ja gitta duorastahkaj ragátmáno 9. bæjvváj kloahkka 16.00 rádjáj.

1. Álggo

Oahppe riikav miehtáj jienasti dán vahko Mánáj válgan. Ja uddni galggá álles klássa jienastit! Makkir belludagáv ájgo dán jienastit Mánáj Válgan?

Manen la ájnas jut máná ja nuora jienasti Mánáj Válgan? Ságasta vájkkudimvejulasjuodaj birra, jut máhtta hárijidallat jienastit ja man ájnas la mijá demokratijaj gá gájka sæbrri.

2. Doajmma: digitála váлга

Dibde oahppijt ráfen jienastit, e galga dárbahit gáhttit nágin máhtta vuoynnet mav jienasti. Mujttáda oahppijt aj e dárbaha subtsastit majt li jienastam, jus e ietja sidá. Vuonan la válgga tjiegos, ja nav la aj Mánáj válgajn.

Mannit næhttabælláj barnasvalg.no ja dibde oahppijt jienastit. Mánáj váлга la digitála válgga manna divna dáhpaduvvá barnasvalg.no næhttabielen. Dan bielen galggi oahppe jienastit rabás jienastimájge bále.

3. Refleksjávnná

Gáktu dábduj jienastit? Vásemi gus jut gárves lidji jienastittjat, vaj lidji gus iehpesihkar makkir belludagáv galggi jienastit? Majt li oahppam Mánáj válgas?

4. Låhpadieme

Gudi jáhká vuoitti Mánáj válgav mijá skávlán? Ja gudi jáhká Mánáj válgav vuoitti Vuonan? Bierjedagá ragátmáno 10.b almoduvvi báhtusa Mánáj válggasjávvan mij njuolggasáddagin vuoynnu næhttabielen. Subtsasta ahte galggabihtit válggasjávav tjuovvot.

Tilbake til nettsiden

Gjør deg klar for å stemme!

Alle som går i 5. - 10. trinn kan stemme. Du trenger en nøkkel som du kan få av læreren din eller på SMS til en telefon.

Sett i gang!

I noen få kommuner kan man bruke Feide for å stemme.

👉 [Sjekk om din kommune kan bruke Feide](#) 👈

Fusallasj válgga

Redd Barna diehtá moadda skávlá lijkkuji ásadit fusallasj válgav, ja dav sávvp moattes dahki. La viek ájnas jut adnebihtit Mánáj váлга næhttabielijt dalloj gá galggabihtit jienastit. Máhttebihtit duola degu jienastuslanjájijit tsieggit gási máná máhtti váldet juogo næhttatáblov jienastibmáj, jali máhttebihtit dáhtámasjijnav biedjat lanjájij, vaj bessi jienastit.

Muhtem skávlá válljiji sierra jienastimlistajt dahkat fusallasj válgajda. Jus válljibihtit dahkat sierra jienastimlistajt, de mujttit val oahppe dánna aj jienasti: www.barnasvalg.no. **La ájnas jut divna oahppe digitálalattjat jienasti, vaj jiedna I fáron stuorra riikavijddásasj Mánáj válgan!**

SPØRSMÅL OG SVAR OM STEMMING

Elevene må bruke Feide eller nøkkel for å stemme. Er det hemmelig valg da?

Ja, det er fortsatt hemmelig valg, fordi Feide eller nøkkel kun gir eleven adgang til å stemme. Eleven stemmer ikke med selve nøkkelen eller Feide-brukeren sin, og eleven åpner kun opp stemmemuligheten på nettsiden. Verken Feide-brukeren eller nøkkelen lagres hos Redd Barna, men innloggingen/nøkkelen gir beskjed til Barnas Valg-nettsiden om at de ikke kan brukes en gang til etter at eleven har stemt. Men selv denne beskjeden er ikke koblet til selve stemmen.

Hvordan kan lærere bestille nøkler til elevene?

Lærere kan bestille nøkler til elevene sine på siden For lærere. Du finner For lærere nederst på nettsiden. Som lærer kan du bestille inntil 100 nøkler til én e-postadresse. Dersom du ønsker flere enn dette kan du ta kontakt med oss på barnasvalg@reddbarna.no. Vi hjelper deg gjerne om du trenger hjelp til nøkkelbestillingen. Elever som ikke får nøkkel av lærer eller har Feide som er koblet til Barnas Valg, kan bestille nøkkel på SMS til en mobiltelefon de har tilgang til.

Hvordan kan lærerne vite om vi kan bruke Feide?

Både lærere og elever kan sjekke med IT-ansvarlige på skolen om skolen har aktivert Feide for Barnas Valg. Dere kan også sjekke med skoleeieren/kommunen om tjenesten er aktivert for skolen deres. Dersom dere har Feide aktivert for Barnas Valg på skolen deres, er dette den enkleste måten å identifisere seg for å få tilgang til stemmegivningen.

Hva med barn som ikke får nøkkel av lærer og ikke har Feide-innlogging?

Barn som ikke har tilgang til nøkkel fra lærer, eller som ikke kan bruke Feide-innlogging, kan likevel bestille en nøkkel på SMS til et telefonnummer de har tilgang til. Dette telefonnummeret blir ikke lagret, men legger igjen en beskjed på nettsiden om at dette nummeret er blitt brukt, slik at hen ikke kan bestille mer enn én nøkkel per telefonnummer.

Dere spør om navnet til barna når barna skal stemme. Hvorfor det?

I valg må man alltid identifisere seg før man avlegger stemmen sin, men det er ingen kobling mellom identitet og stemme. Slik er det også i Barnas Valg. Når vi spør om navnet, så er det kun for å vise tydelig at dette er din personlige stemme. Navnet lagres ikke. Stemmen som eleven gir i Barnas Valg lagres kun sammen med skolen som eleven går på og kommunen og fylket som eleven bor i. Dette er for at man skal kunne se resultatene fra enkeltskoler og på kommunenivå og fylkesnivå. Ingen kan vite hva et barn stemmer i Barnas Valg uten at barnet viser eller sier det selv.

Hvorfor vises ikke resultatet for skolen vår?

Hvis det er færre enn 50 barn som har stemt, har vi valgt å ikke vise resultatet for å være sikker på at ikke barn kan identifiseres og kobles med et stemmeresultat med få avgitte stemmer.

Må man stemme på en bestemt dag?

Man kan stemme fra mandag 6. september til torsdag 9. september kl. 16.00. Da stenger stemmingen og Barnas Valg starter opptellingen. Fredag 10. september kommer resultatene – følg med på nettsidene for tidspunkt!

Hvorfor kan man ikke stemme hele tiden?

Barnas Valg ønsker at barn og skoler får tid til å sette seg godt inn i valget og politikken og gjøre et velinformert valg om hvilket parti man ønsker å støtte. Og så blir det litt ekstra stas når selve valgukene kommer med fire dager til stemming og en femte dag med resultatet!

Autentisering

Vi jobber alltid for å få et mest mulig pålitelig valgresultat, men siden det ikke finnes et valgmantall for 5. til 10. trinn, har vi satt opp en liten sjekk før du får tilgang til den digitale stemmeurna. Dette gjøres enten via Feide eller med en personlig engangsnøkkel som lærere kan dele ut til sine elever. Vi gjør dette for å begrense muligheten til å stemme mer enn en gang.

Personvern/GDPR

Redd Barna tar personvern på alvor. Selv om eleven autentiserer seg og skriver inn navnet sitt før de stemmer, vil elevenes navn aldri kunne knyttes sammen med den faktiske stemmen. Feide eller nøkkel gir deg kun adgang til å stemme. Eleven stemmer ikke med selve nøkkelen eller Feide-brukeren sin. Eleven åpner kun opp stemmemuligheten på nettsiden. Verken Feide-brukeren eller nøkkelen lagres hos oss, men de legger igjen en kryptert beskjed til Barnas Valg-nettsiden om at de ikke kan brukes en gang til etter at man har stemt. Men selv denne beskjeden lagres separat fra stemmen.

UNIVERSELL UTFORMING OG SPRÅK

Tilgjengelighet (WCAG)

Nettsiden er utviklet etter prinsipper for tilgjengelighet (WCAG) og er universelt uformet. Nettsiden kan brukes fra PC, Mac, nettbrett eller mobiltelefon. Redd Barna har jobbet målrettet for at nettsiden og innholdet skal være universelt utformet, og det innebærer:

- Nettsiden oppfyller EUs webdirektiv standard 2.1 AA
- Filmer om demokrati er tekstet, synstolket og tegnspråktolket
- Alle filmer er tekstet på bokmål
- Valgomaten er tilgjengelig for synshemmede
- Alle PDF-er er tilgjengelig med skjermleser

Nettsiden er tilgjengelig fra ulike nettlesere og operativsystemer. Nettsiden gjør bruk av standarder og dokumenterer bruk av formater med behov for plug-ins og andre utvidelser i nettleseren. Læremiddelet er merket i henhold til norsk standard NS 4180:2020 Læringsteknologi - Metadata for læringsressurser, der utdanningsspesifikke egenskaper i kap. 5.2.2 er fylt ut med Grep (den nasjonale læreplandatabasen for grunnsopplæringen).

SPØRSMÅL OG SVAR

Hvor tilgjengelig er Barnas Valg for barn med funksjonsnedsettelse?

Barnas Valg er for alle barn som går i 5. klasse og til og med 10. trinn. Vi ønsker å lage et så brukervennlig nettsted som mulig, slik at alle barn, inkludert barn med funksjonsnedsettelse, kan bruke Barnas Valg.

Hvordan gjøres nettsiden og innholdet tilgjengelig?

Redd Barna har fulgt prinsipper i standarder for tilgjengelighet (WCAG). Vi har også fått hjelp av utviklere og barn som selv har funksjonsnedsettelse.

Språk

Alt innholdet er tilgjengelig på bokmål.

Følgende innhold er tilgjengelig på **nynorsk, nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk**:

- Filmer om demokrati er tekstet
- Ni partiprogram finnes som PDF-er
- Seks politiske saker finnes som PDF-er
- Valgomat tilgjengelig på nettsiden
- Lærerveiledning finnes som PDF

Tegnspråktolket:

- Filmer om demokrati

SPØRSMÅL OG SVAR

Hvor finner jeg alt som er oversatt til ulike språk?

Du kan finne alt innhold som er oversatt til flere språk under menypunktet Språk. I tillegg vil du på forskjellige steder på nettsidene kunne se enkelte filmer tekstet på flere språk. Deler av innholdet kan også lastes ned som PDF på flere språk, blant annet partiprogrammene. Valgomaten er tilgjengelig på fem ulike språk, og det er også en del av innholdet som du vil finne på flere språk.

Hvorfor er ikke hele Barnas Valg tilgjengelig på alle språkene i Norge?

Vi skulle gjerne ha utviklet hele nettstedet på alle offisielle språk i Norge, men det har vi ikke fått til enda på grunn av finansiering og kapasitet. Tidligere har ikke noe av Barnas Valg vært tilgjengelig på samiske språk og veldig lite på nynorsk, og i år er oversettelse til ulike språk prioritert. Redd Barna jobber til enhver tid med å sikre finansiering og ressurser til oversettelser

AN MÁNÁJKONVENSJÁVNNÁ

AN mánájkonvensjávnná la rijkagasskasasj sjehtadus mánájk riektáj birra. Divna mánájk ja nuorajn vuollel 18 jage li sammu riektá, vájku gánná væráldin. AN mánájkonvensjávnná la oassen Vuona lágájs.

Mánnááldar

1 AN mánájkonvensjávnná guosská divna mánájda vuollel 18 jage.

Nuppástik

2 Divna mánájk la riektá nuppástik ietjasa jali æjgádijesa tjerdalasjvuoda, bájno, sjierve, giela, ásko, duogátja, doajmmahieredusá jali vuojno diehti.

Buoremussan mánnáj

3 Állessjattuga galggi agev dav dahkat mij la mánájda buoremussan.

Stáhta ávdásvásstádus

4 Stáhtan la ávdásvásstádus jut divna máná oadtjut riektájdisá állidum.

Æjgátbagádus

5 Æjgádin la riektá ja vælgogisvuoha vaddet mánájda dajt rádiijt majt miejnniiji máná dárbahti vaj siján la buorre dille.

Iellem ja boahhteáiggje

6 Divna mánájk la riektá bajássjaddat, ávdánit ja riektá boahhteáiggjá.

Namma ja nasjonalitiehtta

7 Divna mánájk la riektá namáv oadtjut ja gullut muhtem rijkkaj, ja diehtet gudi suv æjgáda libá ja oadtjut huvsov sunnus, nav guhkás gá máhttelis.

Identitiehtta

8 Divna mánájk la riektá ietjasa identitiehttaj ja liehket guhti le.

Árrot æjgádijes lunna

9 Divna mánájk la riektá árrot æjgádijes lunna, ietján gá dalloj gá dat ij la buorre mánájda.

Gávnadit familjajn

10 Divna mánájk, gudi ælla sammu rijkas gá æjgáda, la riektá aktijvuodav bisodit goappátijj ja áhtsát bessat árrot aktan.

Loabe dagi doalvoduvvat álggorijkkaj

11 Ij la avtanik loahpe loabedime válddet mánájk álgus rijkastisá jali sijáv álggorijkan bisodit loabe dagi.

Vuojnos subtsastit ja vieleduvvat

12 Divna mánájk la riektá vuojnojdísá subtsastit ja vájkkudit ássijjn ma sidijj guosski.

Moalgedimfriddjavuoha

13 Divna mánájk la riektá gávnnat, diedojt oadtjut ja juohket, ja vuojnojdísá subtsastit, nav guhkev gá e miette ietjádij riektájt.

Ájádus- ja ásskofriddjavuoha

14 Divna mánájk la riektá jáhkket ja ájádallat majt ietja sihti, ja dáhkkiduvvat dan diehti.

Organisasjávnnáfriddjavuoha

15 Divna mánájk la riektá sæbrat organisasjávnnája ja tjáhkkanimijda.

Priváhta iellem

16 Divna mánájk la riektá priváhta iellemij.

Diedo ja medijá

17 Divna mánájk la riektá diedojt oadtjut ma li mánájda hiebaduvvam, ja galggi vahágahtte diedojs suoddjiduvvat.

Æjgátávdásvásstádus

18 Divna mánájk la riektá bajeduvvat ietjasa æjgádijes, jus dat la máhttelis.

Suoddjim

19 Divna mánájk la riektá jut ij aktak rubbmelattjat jali psykalattjat vahágahte jali sijáv illasta.

Máná gudi ælla familjasa lunna

20 Divna mánájk, gudi ælla æjgádijesa lunna, la riektá suoddjimav ja viehkev oadtjut.

Adopsjávnná

21 Divna máná gudi adoptieriduvvi galggi liehket jasskada jut dat la dagáduvvam sidijj buoremussan.

Báhtariddjemáná

22 Divna máná gudi li báhtariddje galggi oadtjut viehkev ja suoddjimav majt dárbahti.

Doajmmahieredum máná

23 Divna máná gudi li psykalattjat ja/jali rubbmelattjat doajmmahiereduvvam, la riektá jut sidijj hiebaduvvá dille vaj bessi sæbrat, ávdánit ja oahpov oadtjut sæmmiláhkáj gá ietjá máná.

Varresvuoha

24 Divna mánájk la riektá buorre varresvuoda fáldaldahkaj.

Máná hüksosijdan jali ásadusán

25 Divna mánájk, gudi ælla æjgádijesa lunna, la riektá tjuovvoluvvat buoremus láhkáj ja jasskis bajássjaddamij. Galggá juovnnát árvustaláduvvat mij la mánájk buoremussan.

Rudálasj viehke

26 Divna mánájk la riektá rudálasj væhkkáj, jus æjgádijjn ælla nuoges rudá vaddet sidijj jasskis ja buorre bajássjaddamav.

Bierggim

27 Divna mánájk la riektá nuoges buorre bierggimij, vaj máhtti mávsulasj árggabiejev ávdánit ja oadtjut.

Skávlá

28 Divna mánájk la riektá skávláv vádtset ja oahpov válddet.

Buorre skávlá

29 Divna mánájk la riektá vádtset buorre skávláv gánná bessi iesjguhtik láhkáj ávdánit ja gánná dáhkki almasjriektájt, luondov ja sierra kultuvrajt.

Iemeálmuga ja unneplágoálmuga

30 Divna mánájk, gudi iemeálmugij jali unneplágoálmugij gulluji, la riektá ietjádij siegen ietjasa juohkusis gielasa ságastit, kultuvrasa ja áskosa adnet.

Stáhkam ja asstoáiggje

31 Divna mánájk la riektá stáhkaj ja asstoáiggjá ja vuojnastibmáj, ja sæbrat dájdda- ja kultuvraiellemij.

Barggo

31 Divna mánájk la riektá jut barggo ij galga sijá skávládilláj ja varresvuohatj vájkkudit. Barggo ij galga liehket várálasj ij ga vahágahtte.

Gárevselga

31 Divna mánájk la riektá suoddjiduvvat gárevselgaj vuosstij.

Seksuálalasj illastibme

34 Divna mánájk la riektá suoddjiduvvat seksuálalasj illastime ja ráhtsatjime vuosstij.

Vuobddemij suvddem

35 Ij la loahpe mánájk suvddet vuobddema diehti.

Suoddjim boastoano vuosstij

36 Divna máná galggi boastoano vuosstij suoddjiduvvat mij máhtta liehket vahágahtte.

Giddagis, stráffum ja illastibme

37 Divna máná, gudi li lágav mæddám, la riektá stráffav oadtjut mij ij sijáv vahágahte ja jut giddagis dássju aneduvvá jus ælla ietjá ráde. Mánájt ij goassak galga giehtadallat iehpe-ulmusjlasj jali bahojdahtte vuogijn.

Máná doaroin ja rijdojn

38 Divna mánájk la riektá suoddjiduvvat doaroin ja rijdojs. Máná e galga goassak aneduvvat doarroálmmán.

Viehke

39 Divna mánájk, gudi li juojddá vásedam mij la gássjel jali vahák, la riektá viehkev oadtjut.

Láhkamieddem

40 Divna mánájk, gudi li lágav mæddám, la riektá giehtadaláduvvat dáhkkidimijn ja rievtagisvuodajn.

Gá ietjá lága li buorebu

41 Jus ietjá sisrijkalasj jali rijkagasskasasj lága li buorep mánájda, de galggá dajt tjuovvot farra gá AN mánájkonvensjávnnáv.

Máhtto

42 Divna mánájk la riektá AN mánájkonvensjávnnáv ja riektájdisá dábdát. Stáhtta galggá mánájk riektájt dahkat dábdusin divna mánájda ja állessjattugijda.

OAJVVADUSÁ GÅGGU IETJÁ RESSURSAJT GÁVNA

Stuorradigge: www.stortinget.no

Sámedigge www.sametinget.no

Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner: www.lnu.no

PRESS – Redd Barna ungdom: www.press.no

Ungdommens ytringsfrihetsråd: <https://frittord.no/nb/aktuelt/ja-til-flere-unge-stemmer-i-den-offentlige-debatten-fastslar-rapporten-til-ungdommens-ytringsfrihetsrad>

Demokratisk beredskap mot rasisme og antisettisme: www.dembra.no/

Wergelandsenteret, demokratiopplæring på Utøya: <https://nor.theewc.org/2020/04/27/ressurser-fra-demokratilaering-pa-utoya/>

FN-sambandet: www.fn.no

Redd Barna

Redd Barna jobber for en verden der alle barn overlever, lærer, er trygge og får sine rettigheter oppfylt. Vi arbeider for og med barn i mer enn 120 land, og det gjør Redd Barna til verdens største barnerettighetsorganisasjon.

www.reddbarna.no/skole

Se Redd Barnas skolesider for mer gratis undervisningsmateriell om:

- FNs barnekonvensjon og FNs bærekraftsmål
- Nettvett og digital dømmekraft
- Ingen utenfor – om trygge klassemiljøer og elevmedvirkning
- Kunnskap om og bekjempelse av seksuelle overgrep og vold

For Barnas Valg vil Redd Barna spesielt anbefale at klassene jobber videre med *Elevrådshåndboka* og *Det magiske klasserommet – ikke-diskriminering*